

Ю. А. Пісклова, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФОНЕТИКИ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ

Пісклова Ю. А.

Особливості викладання фонетики китайської мови на початкових етапах навчання

У статті висвітлюються деякі особливості викладання китайської мови на початкових етапах навчання. З кожним роком вивчення китайської мови набуває поширення серед людей всього світу, тому грамотне її викладання викликає інтерес у великій кількості дослідників. У роботі проаналізовано наукові праці українських, російських та китайських вчених, та на основі їх досліджень обґрунтовується важливість оволодіння артикуляційною базою саме на початку процесу вивчення іноземної мови. На початкових етапах вивчення китайської мови фонетичним навичкам повинна приділятися особлива увага, що пов'язано зі складністю фонетичної системи цієї мови та її незвичністю для носіїв європейських мов. У роботі представлено характерні риси китайської фонетики у порівнянні із фонетикою української та російської мов, розглянуто поширені труднощі, з якими зустрічаються викладачі та студенти у процесі навчання, описано деякі методи викладання фонетики китайської мови та запропоновано шляхи вирішення найбільш поширених проблем, які найчастіше виникають у процесі викладання китайської мови студентам-початківцям.

Ключові слова: артикуляційна база, фонетичні навички, склад, тон.

Пісклова Ю. А.

Особенности преподавания фонетики китайского языка на начальных этапах обучения

В статье освещаются некоторые особенности преподавания китайского языка на начальных этапах обучения. С каждым годом изучение китайского языка распространяется среди людей всего мира, поэтому грамотное его преподавание вызывает интерес у огромного количества исследователей. В работе проанализированы научные труды украинских, российских и китайских ученых, и на основе их исследований обосновывается важность овладения артикуляционной базой именно в начале процесса изучения иностранного языка. На начальных этапах изучения китайского языка особое внимание должно уделяться именно фонетическим навыкам, что связано со сложностью

фонетической системы данного языка и ее непривычностью для носителей европейских языков. В работе представлены характерные черты китайской фонетики в сравнении с фонетикой украинского и русского языков, рассмотрены распространенные трудности, с которыми встречаются студенты и преподаватели в процессе обучения, описаны некоторые методы преподавания китайской фонетики и предложены решения часто встречающихся проблем, которые возникают в процессе преподавания китайского языка начинающим студентам.

Ключевые слова: артикуляционная база, фонетические навыки, слог, тон.

Під час вивчення будь-якої іноземної мови особлива увага повинна приділятися фонетичному курсу. Оволодіння правильною вимовою іноземного мовлення передбачає оволодіння характерними для нього артикуляційними навичками. Артикуляційні навички рідної мови є настільки звичними та автоматизованими для її носія, що не передбачають жодних зусиль для контролю за ними. Водночас, оволодіти артикуляційною базою іноземної мови – це досягти автоматизованості та звичності вимови за мінімумом свідомого контролю з боку мовця. Складність оволодіння артикуляційними навичками китайської мови (якщо порівнювати з європейськими мовами) полягає не тільки у специфічному та незвичному для носіїв української та російської мов набором голосних і приголосних звуків, але й у наявності мелодійного варіювання висоти звуку при вимові складів, тобто тонів.

Оволодіння фонетикою іноземної мови повинно відбуватися на початкових етапах навчання. Розвиток фонетичних навичок є основним завданням для студентів і викладачів у процесі навчання. Саме тому фонетиці приділяється значна увага у вітчизняній та зарубіжній науці. Зокрема, над особливостями методики навчання фонетики китайської мови працювали такі вітчизняні науковці, як О. Алексахін [1], Н. Деміна [2], Т. Задоев [3], А. Кондрашевський [4], В. Курдюмов [5], М. Румянцева [4], Н. Спешнев [6] та інші. Міжнародна співпраця, що активно розвивається між Китайською Народною Республікою та країнами Європи зумовила розвиток інтересу китайських вчених до проблеми викладання фонетики студентам-іноземцям. Свої праці з теми фонетики і фонології китайської мови опублікували такі

дослідники, як Су Сюй, Чжао Юань Жень, Мао Ши Чжен, Сунь Де Цзинь, Лін Йен Вей, Ван Лі, Чхен Цзюнь Хуа та інші [7].

Актуальність даної статті зумовлена зростанням числа людей у нашій країні, що вивчають китайську мову. Нажаль, велика кількість вітчизняних викладачів не приділяє достатньої уваги основним фонетичним аспектам китайської мови, внаслідок чого майбутні фахівці стикаються з проблемою непорозуміння під час спілкування з носіями китайської мови, що ускладнює процес комунікації навіть при наявності достатніх граматичних та лексичних навичок. Існування цього недоліку у сучасній педагогічній системі зумовлено відносно недавнім виникненням інтересу до вивчення китайської мови, недостатньою кількістю україномовного методичного матеріалу для викладачів, а також недостатньою можливістю для викладачів спілкуватись з носіями китайської мови задля розвитку власних мовних навичок.

Метою нашої роботи є виділити особливості викладання фонетики китайської мови на початкових етапах навчання, що може стати відправною платформою для подальшого дослідження у галузі педагогіки, методики викладання іноземної мови та мовознавства.

Основною фонетичною одиницею китайської мови є склад. Китайський склад поєднує у собі наявність трьох основних компонентів, кожен з яких займає конкретне місце у структурі складу. До них належать: приголосна частина – вона розташована на початку складу (звідси і назва «ініціаль»), голосна частина – стоїть наприкінці слова (має назву «фіналь») та тон – особливе явище, яке не має аналогів у більшості європейських мов [3, с. 6].

Пояснення вимови китайських звуків часто відбувається шляхом порівняння їх із звуками рідної мови студентів. В російській та українській мовах є звуки, що ідентичні, або схожі зі звуками китайської мови. І навпаки, багато звуків китайської мови не мають аналогів у інших мовах світу.

Усталені артикуляційні навички рідної мови часто заважають студентам розрізняти та правильно вимовляти звуки іноземної мови. Існує парадоксальний факт, що найбільш складними для вимови звуки є ті, що близькі до звуків

рідної мови того, хто навчається. Таким чином, на початкових етапах вивчення китайської мови викладач повинен постійно порівнювати фонетичну систему рідної та іноземної мови, вказувати на їх подібність та відмінність, передбачати та виправляти помилки учнів від самого початку, щоб неправильна вимова не стала звичною для того, хто її вивчає.

Під час усталення вимови потрібно забезпечити гармонічний перехід від простих до складних, від звичних до незвичних звуків. Такого самого принципу треба дотримуватись під час пояснення поєднування окремих звуків. Хоча оволодіння окремими звуками є важливою метою вивчення іноземної мови, але вся робота над фонетичною базою мови повинна робити акцент не на окремих звуках, а на складах або словах.

Досвід попередніх досліджень у галузі викладання китайської мови показує, що основною проблемою, яка виникає у студентів, що вивчають китайську мову, є саме тональна система цієї мови.

Тон – це мелодійний малюнок голосу, що характеризується певною зміною висоти звука. Він реалізується у вигляді підвищення або зниження голосу, яке може бути або незмінним (равновисотним) протягом складу, або змінюватися від одного висотного рівня до іншого. Тон виконує змістовно-розпізнавальну функцію, тобто одне й те ж слово, що вимовляється різними тонами, має різне значення [4, с. 17]. У китайській мові існує чотири тони.

Іноді викладачі не приділяють особливої уваги тонам китайської мови. Зосереджуючись на поясненні правильної вимови голосних та приголосних звуків, студенти часто ігнорують одночасну правильну вимову тону певного складу. Такий підхід не є допустимим, адже неправильний тон складу – це не тільки груба фонетична помилка, але й неправильний зміст цілого слова або навіть речення. Наприклад, слово «*ра*», якщо його вимовляти другим або третім тоном, може означати «видиратися нагору» або «боятися» відповідно [2, с. 30].

Існує декілька методик пояснення та викладання системи тонів у китайській мові студентам, що її вивчають.

Китайський дослідник Чжао Юань Жень порівнює систему тонів китайської мови із наголосом у російській мові [7]. Наголос, як і тон, також має особливу інтонацію та може впливати на зміст слова (наприклад, українські слова «замок», «брати», «дорога» та ін.). Тим не менш, тон та наголос – це два принципово різних явища. Наголос у російській та українській мовах вимовляється за рахунок посилення або інтонаційного виділення певного складу у слові. Тон китайської мови реалізується за допомогою зміни висоти складу. Саме такі відмінності викликають труднощі у студентів під час оволодіння системою тонів.

Для полегшення роботи студентів над тонами китайської мови викладачу необхідно перш за все забезпечити розуміння учнями теоретичної основи тональної системи мови. Для цього використовуються спеціальні таблиці та малюнки з графічним зображенням кожного з чотирьох тонів, що позначають рух голосу при їх вимові.

Ще одна методика пропонує порівняння тонів китайської мови із музичними нотами [3, с. 18]. Таким чином, мелодію кожного тону можна передати за допомогою використання музичних інструментів, аудіо записів або графічного зображення нот на нотному стані.

Ще один важливий аспект для успішного оволодіння учнями фонетикою китайської мови є подолання ними почуття збентеження та зніяковіння. Звуки китайської мови не є характерними для носіїв української та російської мов, і тому деякі з них можуть здаватись незвичними та незручними для вимови. Іноді студенти соромляться голосно вимовляти деякі тони, адже певні підвищення інтонації та звуку голосу не є характерними для повсякденного мовлення українця. Для подолання цієї перешкоди викладач на власному досвіді повинен демонструвати звичність цих особливостей у китайській мові. Крім цього можна використовувати наглядний приклад аудіо- та відеоматеріалу із звучанням китайської мови з вуст її носіїв.

Вивчення будь-якої іноземної мови на початкових етапах складається із вивчення фонетики, граматики та лексики. Послідовність навчання також

залежить від цих трьох пунктів [7, с. 143]. Фонетичний аспект є найскладнішим, але водночас і найважливішим, бо правильне мовлення – це, насамперед, правильна вимова.

Неправильна вимова призводить до граматичних та лексичних помилок. Саме тому відбір фонетичного матеріалу на початкових етапах навчання повинен підпорядковуватися вимогам граматичного та лексичного матеріалу.

Вивчення китайської фонетики, а особливо на перших етапах, вимагає від студента та викладача значних зусиль, але правильна фонетична база має великий вплив на подальше вивчення мови. Саме цьому основною метою на початкових етапах вивчення китайської мови має стати досконале оволодіння її фонетикою, доведення правильної вимови до автоматизму. Це дозволить полегшити подальше навчання, адже дасть можливість глибше зосередитись на інших важливих складових мови.

Література

1. **Алексахін О. М.** Теоретична фонетика китайської мови / О. М. Алексахін. – М. : АСТ: Схід-Захід, 2006. – 204 с.
2. **Деміна Н. А.** Методика викладання практичної китайської мови / Н. А. Деміна. – М. : Вост. лит., 2006 – 88 с.
3. **Задосенко Т. П.** Основи китайської мови. Основний курс / Т. П. Задосенко. – М. : Головна редакція наукової літератури видавництва «Наука», 1986. – 712с.
4. **Практичний** курс китайської мови: в 2 т. Т. 1. / ред. О. Ф. Кондрашевський. – 11-те вид., випр. – М. : Восточная книга, 2010. – 168 с.
5. **Курдюмов В. А.** Курс китайської мови / В. А. Курдюмов. – М. : Цитадель, 2005. – 576 с.
6. **Спешнев Н. А.** Фонетика китайської мови / Н. А. Спешнев. – Ленінград: Видавництво Ленінградського університету, 1980. – 142 с.
7. **Сюй С.** Проблемы преподавания фонетики китайского языка русским студентам / С. Сюй // Молодой ученый. – 2011. – №12. Т.2. – С. 141 – 144.

Pisklova Iu. A.

Peculiarities of the Chinese language phonetics teaching during the early stages of studying

The article describes some peculiarities of the Chinese language phonetics teaching during the early stages of training. Year by year the study of the Chinese language extends among the people all over the world, so its competent teaching is of interest of the large number of researchers. This paper analyzes the scientific works of Ukrainian, Russian and Chinese scientists, and on the basis of their researches the importance of mastering the articulation base in the beginning of learning a foreign language process is proved. During the early stages of learning Chinese particular attention should be paid to phonetic skills because of the complexity of its phonetic system and its unusualness for European languages speakers. The article demonstrates the features of Chinese phonetics compared with phonetics of Ukrainian and Russian languages, considers some difficulties faced by students and teachers during the learning process, describes some teaching Chinese phonetics method and offers solutions to common problems that arise during the early stages of studying Chinese.

Key words: articulation base, phonetic skills, syllable, tone.

Відомості про автора

Писклова Юлія Альбертівна – викладач китайської мови ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 17.04.2015 р.

Прийнято до друку 26.06.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.